

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ (підпис)
“ ____ ” _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Державні та муніципальні фінанси»
на тему: **«ПОДАТКОВІ СТРАТЕГІЇ ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ
БЮДЖЕТІВ»**

Виконавець:

Студентки 6 курсу, 8М гр. ЦЗВФН

Гошуренко Наталя Сергіївна _____
/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., професор

Слатвінська М. О. _____
/підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.....	7
1.1. Економічна сутність та призначення місцевих бюджетів.....	7
1.2. Теоретичні аспекти формування податкових надходжень місцевих бюджетів.....	17
1.3. Організаційно-інституційні основи формування місцевих бюджетів.....	26
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИКА ТА ПРОБЛЕМАТИКА ФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ...37	37
2.1. Аналіз виконання дохідної частини місцевих бюджетів	37
2.2. Оцінка бюджетоутворюючої ролі місцевих податків та зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів України.....	46
2.3. Моніторинг стану фінансової самодостатності місцевих бюджетів.....	56
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ.....	65
3.1. Зарубіжний досвід формування місцевих бюджетів та можливості його імплементації в українську практику.....	65
3.2. Вектори вдосконалення формування доходів місцевих бюджетів в Україні.....	74
ВИСНОВКИ.....	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	90

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Вагомою передумовою розвинутої країни є фінансова самостійність органів місцевого самоврядування, їх незалежність у прийнятті управлінських рішень. Відтак особливої ваги набувають проблеми забезпечення самодостатності бюджетів різних рівнів, автономізації регіональних соціально-економічних процесів та вдосконалення економіко-правових відносин щодо функціонування бюджетної системи загалом. Вказані чинники створюють надійну основу для формування європейських стандартів організації суспільного життя, зумовлюють та активізують потребу пошуку нових шляхів забезпечення стабільності бюджетної та податкової систем, стійкості міжбюджетних відносин, підвищення ефективності бюджетного регулювання соціально-економічного розвитку. Адже відсутність у органів місцевого самоврядування власного бюджету і права щодо його складання, затвердження і виконання без втручання ззовні унеможлиблює реалізацію законодавчо закріпленого права кожної адміністративно-територіальної одиниці. Це говорить про те, що будь-який орган влади повинен володіти власними ресурсами, необхідними для організації управління економікою та соціальною сферою. Водночас, органи місцевої влади повинні самостійно управляти податками та іншими обов'язковими платежами, які надходять до їхнього бюджету.

Світовий досвід свідчить, що основою фінансової незалежності місцевої влади виступають як місцеві податки і збори, так і загальнодержавні, перелік яких досить широкий. Останній включає не лише дрібні і другорядні, але й значні за обсягами надходження прямих, непрямих, майнових податків та зумовлює їх досить вагому фіскальну роль, перетворюючи власні податкові надходження на одне з основних джерел доходів місцевих бюджетів розвинених країн.

Втім, вітчизняна практика свідчить, що справляння місцевих податків і зборів іманентна низка невирішених проблем, які спричинені відсутністю

необхідних теоретичних обґрунтувань місцевого оподаткування в Україні в контексті зміцнення інституту місцевого самоврядування, невизначеністю окремих організаційних процедур справляння місцевих податків і зборів, визначенням пріоритетів у наданні пільг платникам податків.

Вище зазначене свідчить про актуальність обраної тематики, а теоретична та практична значимість поставленої проблеми вимагають поглибленого наукового пошуку у цій сфері, що й визначило вибір теми дослідження.

Значний внесок у розвиток політики формування доходів місцевих бюджетів зробили такі провідні науковці, як С.А. Буковинський, В.Г. Бодров, П.І. Гайдуцький, О.Д. Василик, В.І. Кравченко, О.П. Кириленко, О.І. Кілієвич, І.О. Луніна, О.Г. Мордвінов, В.М. Опарін, Ю.В. Пасічник, І.В. Розпутенко, М. О. Слатвінська, В.М. Федосов, І.О. Федів, І.Я. Чугуно, С.І. Юрій, В.В. Юрчишин та інші.

Проте недостатня ефективність реформ у сфері формування доходів місцевих бюджетів за рахунок податкових надходжень зумовили необхідність подальших наукових досліджень в окресленій площині та розробки пропозицій щодо напрямів її удосконалення.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування теоретичних основ формування податкових надходжень місцевих бюджетів та розробка науково-практичних рекомендацій щодо формування стратегічних напрямків посилення фінансової самостійності місцевих бюджетів.

Досягнення зазначеної мети зумовило необхідність розв'язання таких завдань:

- розкрити економічну сутність та призначення місцевих бюджетів;
- дослідити теоретичні засади формування податкових надходжень місцевих бюджетів;
- висвітлити організаційно-інституційні основи формування місцевих бюджетів;
- проаналізувати формування дохідної частини місцевих бюджетів

України;

- здійснити моніторинг стану та оцінити вплив місцевих податків і зборів на формування місцевих бюджетів;

- оцінити фінансову незалежність органів місцевого самоврядування в Україні;

- висвітлити зарубіжний досвід формування податкових надходжень місцевих бюджетів та окреслити напрями його адаптації до українських реалій;

- розробити пропозиції щодо векторів вдосконалення формування доходів місцевих бюджетів в Україні за рахунок податкових надходжень.

Об'єктом дослідження є процес формування податкових надходжень місцевих бюджетів.

Предметом дослідження виступають податкові стратегії формування місцевих бюджетів.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої в роботі мети були засновані такі методи: метод статистичного аналізу, методи індукції та дедукції, методи аналізу та синтезу, порівняння, методи теоретичного та практичного узагальнення, таблично-графічний метод.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у визначенні ролі загальнодержавних та місцевих податків і зборів у формуванні дохідної частини місцевих бюджетів; встановленні проблемних питань адміністрування податків, що спрямовуються до місцевих бюджетів та формуванні пріоритетних напрямів реформування місцевого оподаткування в Україні.

Інформаційною базою дослідження є Податковий кодекс України, статистичні звіти Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, звітність Державної податкової служби України, звіти Державної казначейської служби України, наукові публікації вітчизняних і зарубіжних вчених, Інтернет ресурси.

Практичне значення одержаних результатів полягає у визначенні напрямків подолання негативних тенденцій сучасного стану формування дохідної частини місцевих бюджетів за рахунок загальнодержавних та

місцевих податків і зборів для проведення послідовних заходів на законодавчому рівні щодо приведення до збалансованості бюджетно-податкової системи і місцевого оподаткування та підвищення власних надходжень бюджету.

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів та висновків.

У першому розділі кваліфікаційної роботи розглянуто теоретичні засади формування доходів місцевих бюджетів. Зокрема висвітлено сутність місцевих бюджетів та їх місце в соціально-економічному розвитку території. Розглянуто теоретичні засади формування податкових надходжень місцевих бюджетів та висвітлено інституційно-правові основи формування місцевих бюджетів.

Другий розділ кваліфікаційної роботи присвячений сучасним реаліям формування податкових надходжень місцевих бюджетів. В цьому розділі проаналізовано сучасний стан та тенденції формування дохідної частини місцевих бюджетів в Україні. Здійснено моніторинг стану та проведено оцінку впливу податків на формування місцевих бюджетів. Проведено дослідження фінансової незалежності органів місцевого самоврядування в Україні.

У третьому розділі наведено стратегічні напрями реформування механізмів формування податкових надходжень місцевих бюджетів. У цьому розділі наведено зарубіжний досвід формування податкових надходжень місцевих бюджетів і розкрито стратегічні напрями підвищення їх фінансової самодостатності.

Обсяг випускної кваліфікаційної роботи становить 102 сторінки. Робота містить 11 таблиць та 24 рисунки. Список використаних джерел містить 120 найменувань, які розміщені на 13 сторінках.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження податкових стратегій формування місцевих бюджетів ми дійшли до таких найважливіших висновків:

1. На сучасному етапі розвитку бюджетної системи місцеві бюджети займають вагому роль. Виступаючи одним із ключових джерел задоволення суспільних потреб, вони сприяють розвитку економіки, підтримці та оновленню інфраструктури та забезпеченню вирівнювання соціально-економічної диференціації. Відтак, багатоплановість ролі місцевих бюджетів полягає в тому, що вони є: чинником соціально-економічного розвитку та фінансової стабільності; важливим інструментом фінансового вирівнювання та макроекономічного регулювання; важелем перерозподілу суспільного продукту; фінансовою базою реалізації функцій органів місцевого самоврядування; планом формування і витрачання фінансових ресурсів території; джерелом одержання фінансового ресурсу для забезпечення розвитку адміністративно-територіального утворення; інструментом реалізації загальнонаціональних стратегій, державних та регіональних програм розвитку.

2. Джерелом загальнодержавних податків і зборів, які акумулюються до місцевих бюджетів, повинні бути податки, над якими органи місцевого самоврядування здійснюють повний контроль, і доходами від яких розпоряджатимуться на власний розсуд. За такими критеріями органи місцевого самоврядування матимуть свободу вибору щодо обсягів місцевих бюджетів і нести відповідальність перед місцевими платниками податків за свій вибір і спосіб використання їхніх грошей. До таких податків можемо віднести податки на власність (тобто податки на домашнє і підприємницьке майно). Податки на нерухомість (майно) повинні відігравати важливу фіскальну роль у формуванні дохідної бази бюджетів локального рівня.

3. Дослідження організаційно-інституційних основ формування та виконання місцевих бюджетів в контексті фінансової децентралізації дозволило виокремити зміни, які відбулися з початком реформування, а також акцентувати

на позиціях економістів і науковців щодо доцільності проведення реформи децентралізації в комплексі з реформою адміністративно-територіального устрою України. По-перше, зміна адміністративно-територіального устрою в Україні стала необхідною умовою формування спроможного місцевого самоврядування, що і зумовило проведення реформи місцевого самоврядування, яка включає адміністративно-територіальну реформу та фінансову децентралізацію. Оскільки на передові позиції в контексті децентралізації виступають місцеве самоврядування та адміністративно-територіальні одиниці низового рівня, подолання проблем деструктивного розвитку малих муніципальних систем, порушення системних взаємозв'язків між ними та неспроможності до забезпечення соціально-економічних зрушень стало ключовим аспектом у питанні забезпечення розвитку держави. Тому реформу місцевого самоврядування в напрямку децентралізації та формування об'єднаних територіальних громад слід розглядати не як ціль, а як механізм її досягнення. Основною ціллю в цьому випадку виступає активізація економічного зростання за принципом «знизу-вгору» в державі. А ключовим інструментом досягнення цілі визначено використання ендогенного фінансово-економічного потенціалу. По-друге, позитивним аспектом проведення реформування в Україні є дуальний підхід до процесу в контексті визначення концептуальних основ адміністративно-фінансової децентралізації. В цьому контексті увагу акцентовано не тільки на забезпеченні спроможності низової ланки управління та формування фінансово та функціонально дієздатних громад. Чільне місце займає також питання утвердження ефективної державної регіональної політики. Такий підхід сприяє системності вирішення наявних проблем.

4. Дослідження показало, що податки та збори мають суттєвий вплив на формування місцевих бюджетів. За 2014-2019 рр. простежується поступове зростання місцевих податків і зборів з 8,1 млрд. грн. до 73,575 млрд. грн. Загалом податкові надходження зросли з 75,3 до 270,546 млрд. грн. Особливо велику роль відіграє частка місцевих податків і зборів у забезпеченні фінансової автономії місцевих бюджетів. Якщо за рахунок власних податкових

джерел місцеві органи влади могли фінансувати 60 – 80% своїх потреб, тоді їх залежність від рішень вищих органів влади стосовно дохідної частини місцевих бюджетів буде мінімальною. Це приведе до зростання рівня політичної незалежності та фінансового забезпечення місцевого самоврядування, сприятиме економічному зростанню держави.

5. На збільшення питомої ваги місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів вплинули прийняті протягом 2014–2015 рр. зміни до бюджетного та податкового законодавства, що визначили нову модель фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування, в контексті якої сформовано основні засади реформування бюджетно-податкової децентралізації. Отже, протягом останніх років зміни податкового та бюджетного законодавства в напрямі збільшення обсягів доходів місцевих бюджетів за рахунок місцевих податків та зборів були проведені з використанням таких методів, як ліквідація неефективних податків і введення нових; розширення об'єктів оподаткування; зміна податкових ставок; розширення кола платників податків; перегрупування податків (переведення загальнодержавних податків (єдиного податку та плати за землю)) на місцевий рівень. В роботі досліджено, що упродовж 2015-2019 рр. спостерігалось абсолютне домінування єдиного податку як складової системи місцевого оподаткування в Україні. Питома вага єдиного податку в місцевих податках і зборах в 2015 році складала 40,64% і зросла до 47,94% в 2019 році. При цьому фіскальна вага єдиного податку тільки зростала. Заміна податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, комплексним податком на майно в 2015 р. докорінно змінила структуру надходжень місцевих податків і зборів. Саме цей чинник вирішальний, оскільки динаміка абсолютних і відносних показників надходження єдиного податку не зазнали суттєвих змін. Єдиний податок використовувався підприємцями для зменшення навантаження на фонд оплати праці та оптимізації оподаткування через дроблення бізнесу. Єдиний податок займає найсуттєвіше місце у структурі надходжень від місцевих податків та зборів до місцевих бюджетів.

6. На сьогодні існуюча в Україні модель міжбюджетних відносин є неефективною у зв'язку з наявністю таких проблем, як посилення диспропорцій у соціально-економічному розвитку регіонів, недостатня фінансова забезпеченість місцевих бюджетів, їх значна залежність від фінансової допомоги з боку держави, неузгодженість інтересів органів державної влади та місцевого самоврядування, незацікавленість місцевих органів влади в нарощуванні власних доходів і розвитку територій.

7. Зарубіжний досвід формування місцевих бюджетів є корисним для України, тому що враховуючи його ми можемо збільшити дохідну частину місцевих бюджетів. Наприклад, удосконалити справляння податку на доходи фізичних осіб. Перераховувати податку на доходи фізичних осіб до бюджету необхідно не за місцем походження доходу платника податків (тобто за місцем діяльності працівника), а за місцем його реєстрації (місце проживання), тому що місцеві органи влади при формуванні бюджету повинні керуватися потребами місцевих жителів у отриманні суспільних благ, які змінюються зі змінами рівня доходів. У цьому випадку податок на доходи фізичних осіб буде діяти як плата за користування місцевою інфраструктурою, оскільки відмінності в податковому навантаженні визначають відмінності в обсязі та якості надання місцевих суспільних благ і послуг. Також, врахувавши досвід Італії, при справлянні податку на нерухоме майно враховувати вартість об'єкта, а не його площу.

8. Основними проблемами формування доходів місцевих бюджетів є недостатня самостійність органів місцевого самоврядування, висока частка міжбюджетних трансфертів, недоступність та / або низька якість публічних послуг, відмінність між діями влади та потребами і інтересами громадян., розподілу прав між державними та місцевими органами влади, низький рівень економічного розвитку місцевих територій, відсутність належного кадрового забезпечення, яке б належно виконувало поставлені функції, високі ризики корупційних дій щодо використання бюджетних коштів, нераціональність перерозподілу фінансів, сформованих на місцевому рівні. нецільове

використання бюджетних коштів.

Напрямами вирішення основних проблем є закріплення за органами місцевого самоврядування більшої частини загальнодержавних податків; збільшення ставки єдиного податку; вдосконалення механізму міжтериторіального фінансового вирівнювання; чіткий розподіл конкретних завдань між різними рівнями влади, що поступово призведе до переходу до децентралізація державних фінансів; запровадження дієвих програм підвищення кваліфікації службовців органів місцевого самоврядування та надання їм необхідної консультативної і методичної допомоги з боку органів виконавчої влади; удосконалення податкового законодавства з метою надання місцевим органам прав та можливостей формувати бюджети за рахунок власних джерел для підвищення їх самостійності у забезпеченні необхідним обсягом коштів; запровадження механізму контролю за законністю рішень органів місцевого самоврядування та якістю надання населенню адміністративних та соціальних послуг; підвищення спроможності громад для виконання покладених на них функцій, що приведе до забезпечення якісних послуг; створення нових високопродуктивних виробничих підприємств і робочих місць з метою забезпечення зайнятості населення, що, у свою чергу, приведе до зменшення кількості вибулого населення та збільшення податкових надходжень району.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бечко П.К., Ролінський О.В. Місцеві фінанси. Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 192 с.
2. Березіна О. Ю. Сучасний підхід до визначення суті капіталізації в рамках концепції стійкого розвитку // Економічний простір. №111. 2016. с. 73- 84
3. Біла С.О. Вплив децентралізації на стимулювання економічного зростання територіальних громад в Україні // Економіка і право. Вип. 27. 2015. С. 60-68.
4. Богуславська А. О. Місцеві бюджети та роль податкової системи у їх регулюванні [Електронний ресурс] / А. О. Богуславська – Режим доступу до ресурсу:http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/2782/1/Bohuslavska_Local_budgets.pdf.
5. Бондарук Т. Г. Зарубіжний досвід розвитку бюджетної децентралізації / Т. Г. Бондарук // Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту. – 2018. – С. 83–95.
6. Бондарук Т.Г. Роль міжбюджетних трансфертів у формуванні доходів місцевих бюджетів України / Т.Г. Бондарук, І. О. Мельничук // Статистика України. – 2015. – № 4. – С. 46–52.
7. Брокгауз Г.А. Энциклопедический словарь [Текст]: в т. Т. 21а / Г.А. Брокгауз, М. А. Эфрон. – СПб.: [б. и.], 1901. – С. 39. – Режим доступу: <http://www.vehi.net/brokgauz>.
8. Брязкало А.Є. Теоретичні аспекти сутності місцевих бюджетів в Україні / А.Є. Брязкало // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. – 2013. – Вип. 3. – С. 244-248. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchtei_2013_3_44.
9. Бюджет 2018: как бьется финансовое сердце Украины [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://businessviews.com.ua/ru/economy/id/bjudzhet-2018-kak-betsja-finansovoe-serdce-ukrainy-1783/>.

10. Бюджетна система : підруч. / за наук. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – К. : Центр учбов. Літератури ; Тернопіль : Екон. Думка, 2012. – 871 с.
11. Бюджетний кодекс України від 21.06.2001 р. № 2542-III // Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>
12. Вегнер В.В. Фінанси. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 432 с.
13. Власюк Н.І., Мединська Т.В., Мельник М.І. Місцеві фінанси: навч. посіб. / Н.І. Власюк, Т.В. Мединська, М.І. Мельник. – К.: Алерта, 2011. – 328 с.
14. Возняк Г. В. Бюджетна децентралізація: європейський досвід та перспективи для України [Електронний ресурс] / Г. В. Возняк // Економіка. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: [http://ird.gov.ua/sep/sep20163\(119\)/sep20163\(119\)_056_VoznyakHV.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20163(119)/sep20163(119)_056_VoznyakHV.pdf).
15. Возняк Г.В. Бюджетна політика розвитку регіонів України: сучасна парадигма та орієнтири подальших реформ. НАН України. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України», 2016. 520 с
16. Ганущак Ю.С. Адмінреформа, бюджетний аспект / Ю.С. Ганущак [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.irf.kiev.ua
17. Дахнова О. Є. Місцеві бюджети як основ фінансового забезпечення розвитку регіонів України [Електронний ресурс] / О. Є. Дахнова, І. В. Матросова // «Молодий вчений». – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/9/115.pdf>.
18. Дем'янюк А.В. Напрями доходів місцевих бюджетів України в трансформаційних умовах / А.В. Дем'янюк // Гроші, фінанси, кредит. – 2019. – №5. – С. 661–666.
19. Демиденко Л., Наконечна Ю. Фіскальна децентралізація: німецький досвід та українські реалії /Л. Демиденко, Ю. Наконечна // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2015. – № 2(167). – С. 50.
20. Державна аудиторська служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/132924>.
21. Державна казначейська служба України / Офіційний веб-сайт

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/richnij-zvit-pro-vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu-ukrayini-za-2018-rik>

22. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О. М., Заверуха І. Б., Школик А. М. та ін.]; Центр політико-правових реформ. – К., Москаленко О. М., 2012. – 157 с.

23. Децентралізація: коротко про головне [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://cost.ua/news/698-detsentralizatsiya-korotko-pro-holovne>.

24. Диверсифікація доходів місцевих бюджетів : моногр. / [Луніна І. О., Кириленко О. П., Лучка А. В. та ін.] ; за ред. д.е.н. І. О. Луніної ; НАН України; Ін-т екон. та прогнозів. – К., 2010. – 320 с.

25. Дума В. Л. Міжнародний досвід формування бюджетного потенціалу місцевих фінансів / В. Л. Дума // Економіка і суспільство. – 2017. – С. 1093 –1099.

26. Євдокімова М.О. Місцеві фінанси: навч. посібник / М.О. Євдокімова // ХНАУ ім. В.В. Докучаєва, Х.: 2014. – 343 с.

27. Єпіфанов А.О. Бюджет і фінансова політика України: [Навч. посібник] / А.О. Єпіфанов, І.В. Сало, І.І. Д'яконова. – К.: Наукова думка, 1997. – 304 с.

28. Закон України від «Про місцеве самоврядування в Україні» № 280/97-ВР від 21.05.1997 в редакції Закону від 01.05.2019, підстава – 2189-VIII// Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/280/97-%D0%B2%D1%80>

29. Кириленко О.П. Дохідна база місцевих бюджетів в умовах реформування бюджетної та податкової системи / О. П. Кириленко. – Тернопіль : Вектор, 2011. – С. 6–10.

30. Костенюк І. Західні моделі місцевого самоврядування: перспективи та обмеження культурних трансферів / І. Костенюк // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2013/2013_01\(16\)/39.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2013/2013_01(16)/39.pdf).

31. Кремень О.І. Фінанси: навчальний посібник / О.І. Кремень, В.М. Кремень. К. : Центр учбової літератури, 2012. – 416 с.

32. Кужелев М. О. Концептуальні засади ефективності фінансового забезпечення інноваційного розвитку України / М. О. Кужелев, М. О. Житар //

Економічний вісник університету. – 2015. – Вип. 27(1). – С. 14-18.

33. Кузькін Є.Ю. Зарубіжний досвід фіскальної децентралізації: проблеми та шляхи розв'язання / Є.Ю. Кузькін, Я.В. Котляревський, О.В. Шишко // Фінанси України. – 2015. – №12. – С. – 63-72.

34. Кульчицький М. І. Оцінка ефективності управління коштами місцевих бюджетів в Україні // Бізнес Інформ. 2015. № 11. С. 132-137.

35. Луніна І.О. Бюджетна децентралізація: цілі та напрями реформ // Економіка України, № 11 (636). 2014. С. 61-75.

36. Макогон В. Методологічні аспекти формування доходів місцевих бюджетів [Електронний ресурс] / Макогон В. – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua>.

37. Матвеєва, Т. О. Особливості фінансово-правового регулювання місцевих податків і зборів / Т. О. Матвеєва, І. Г. Козинець // Проблеми захисту прав та свобод людини і громадянина : тези доповідей IV Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених і студентів (м. Чернігів, 17-18 травня 2017 р.). – Чернігів : ЧНТУ, 2017. – С. 170-174.

38. Матвеєва О.Ю. Використання економічно орієнтованого підходу до визначення поняття «місцеві бюджети» як основи фінансового забезпечення місцевого самоврядування / О. Матвеєва // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2010. – Вип. 2. – Режим доступу: http://www.dridu.dp.ua/vidavictvo/2010/2010_02%285%29/10moyszms.pdf.

39. Матвійчук В. І. Доходи місцевого бюджету проблеми формування та особливості використання / В. І. Матвійчук. // Фінанси, облік, банки. – 2018. – №1. – С. 141–152.

40. Мельник А. Ф. Муніципальний менеджмент / А. Ф. Мельник. — К. : Знання, 2006. — 420 с.

41. Місцеві фінанси : підруч. / за ред. д.е.н., проф. О. П. Кириленко. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Тернопіль : Економічна думка ТНЕУ, 2014. – 448 с.

42. Міхеєнко Т. В. Формування доходів місцевого бюджету: теоретичні і практичні аспекти / Т. В. Міхеєнко // Актуальні проблеми економіки. – 2008. –

№12. – С. 39–77.

43. Молдован О.О. Бюджетна децентралізація: досвід ефективної реформи Словаччини для України / О.О. Молдован // Вісник Донецького національного університету. – 2010. – С. 32.

44. Нестеренко А.С. Місцеві бюджети у фінансовій системі держави / Нестеренко А.С. // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2014. – Вип. 24, т. 3. – С. 90-93.

45. Ніколаєва О.М. Місцеві фінанси: навч. посіб. / О.М. Ніколаєва, А.С. Маглаперідзе. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 354 с.

46. Ніколенко В.Ю. Місцеві бюджети як чинник стабільності розвитку регіонів Навч. посіб. / В.Ю. Ніколенко, С.М. Свешніков, В.В. Юрченко, В.І. Крижановський / ДФС України. – Київ: 2016. – 41 с.

47. Онищенко С. В. Бюджетная децентрализация: особенности введения, проблемы и перспективы / С. В. Онищенко // Финансы, банки и учет. – 2016. – №1. – С. 147–153.

48. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посіб. / В.М. Опарін // К.: МАУП, 1999. – 160 с.

49. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI в редакції Кодексу від 01.03.2019, підстава - 2628-VIII // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

50. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2017 році. Закону України № 1791-VIII від 20.12.2016 р. Відомості Верховної Ради. 2017. №4. <http://www.zakon.rada.gov.ua>

51. Про добровільне об'єднання територіальних громад Верховна Рада України; Закон від 05.02.2015 № 157-VIII. <http://www.zakon.rada.gov.ua>

52. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року. Кабінет Міністрів України; Постанова, Стратегія від 21.07.2006 № 1001. <http://www.zakon.rada.gov.ua>

53. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад. Кабінет Міністрів України; Постанова, Методика, від 08.04.2015 № 214.
<http://www.zakon.rada.gov.ua>

54. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Кабінет Міністрів України; Розпорядження, План, Заходи від 18.06.2014 № 591-р. <http://www.zakon.rada.gov.ua>

55. Про Концепцію державної регіональної політики. Президент України; Указ, Концепція від 25.05.2001 № 341/2001 <http://www.zakon.rada.gov.ua>

56. Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020". Президент України; Указ, Стратегія від 12.01.2015 № 5/2015. <http://www.zakon.rada.gov.ua>

57. Про першочергові заходи з розвитку місцевого самоврядування в Україні на 2017 рік: Указ Президента України від 7 грудня 2016 р. № 545/2016 / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/545/2016>.

58. Про співробітництво територіальних громад Верховна Рада України; Закон від 17.06.2014 № 1508-VII.

59. Проблематика процесу децентралізації надання послуг в об'єднаних територіальних громадах: збірник матеріалів круглого столу, Київ, 18 квітня 2018 року / За заг. ред. Войтович Р. В., Ворони П. В. – Київ, ІПК ДСЗУ, 2018. – 242 с.

60. Раделицький Ю. О. Теоретико-системні основи визначення місцевих бюджетів / Ю. О. Раделицький // Причорноморські економічні студії. – 2017. – Вип. 14. – С. 125-130.

61. Роман В. Моделі децентралізації влади країн Європейського Союзу / В. Роман [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lvivacademy.com/visnik12/fail/Roman.pdf>.

62. Савчук Н.В. Міжбюджетні відносини в системі державних фінансів / Н.В.Савчук // Формування та ефективність використання фінансових ресурсів в економічній діяльності. Мат. міжнар. наук.-практ. конф. 11-12 квітня 2014 р. м. Чернігів. – Чернігів, Чернігівський нац. екон. унів. – С. 93-95.

63. Савчук С.В. Теоретико-концептуальні засади визначення доходів

бюджетів як об'єкта бюджетного планування // Наука й економіка. – 2012. – № 1(25). – С. 81–88.

64. Сидор І.П. Податковий і неподатковий механізми наповнення місцевих бюджетів в Україні / І.П. Сидор // Економіка. Фінанси. Право. –2017. – № 9. – С. 41-48.

65. Сіренко К. Ю. Проблемні аспекти стратегічного й оперативного характеру об'єднаних територіальних громад [Електронний ресурс] / К.Ю. Сіренко // Економіка і суспільство. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: http://economyandsociety.in.ua/journal/19_ukr/33.pdf.

66. Територіальна громада як базова данка адміністративно-територіального устрою України: проблеми та перспективи реформування: Аналітична доповідь. К.: НІДС, 2016. 61 с.

67. Слатвінська М. О. Альтернативні системи оподаткування малого бізнесу: стан, проблеми, перспективи: монографія / М. О. Слатвінська. – Одеса, 2012. – 252 с.

68. Слатвінська М. О. Бюджетна система України за часи незалежності. Бюджетна система України: проблемні питання: монографія / за заг. ред. В. Г. Баранової. Одеса: Атлант, 2013. 251 с.

69. Слатвінська М. О. Проблеми оподаткування органічної сільськогосподарської продукції. Проблеми фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності в умовах інтеграції України в світову економіку: монографія / за заг. ред. В. В. Немченко. Одеса: Фенікс. 2014. 188 с.

70. Слатвинская М. А. Налоговая реформа в Украине. Налоговая реформа в Украине и республике Беларусь: аналитические исследования: монография / под ред. В. Г. Барановой и др. Харьков: Диска плюс, 2016. 240 с.

71. Slatvinska M. Theoretical aspects of budget and tax regulation. Modern determinants of fiscal policy: local and international dimension: monograph / ed. by A. Krysovatyu, A. Gospodarowicz. Wroclaw, 2016. 282 p.

72. Слатвінська М. О. Податкові перетворення в Україні. Трансформаційні процеси у податковій системі України: монографія / за ред. І. С. Волохової. Одеса:

Атлант, 2018. 383 с.

73. Слатвінська М. О. Фіскальна політика: теорія, методологія, практика: монографія. Одеса: Атлант, 2018. 462 с.

74. Слатвинская М. А., Сментына Н. В. Особенности формирования доходов местных бюджетов Украины. Бизнес-образование в креативной экономике: инструменты, модели, технологии : монография / И.М. Зборина [и др.]. – Пинск : ПолесГУ, 2019. –188 с.

75. Слатвинская М. А., Зверяков М. И. Теоретические основы определения налоговой нагрузки и налогового бремени. Науковий Вісник національного університету державної податкової служби України (економіка, право). 2013. № 1 (60). С. 68–73.

76. Слатвінська М. О. Фіксований сільськогосподарський податок як інструмент стимулювання розвитку підприємництва у сфері сільського господарства. Вісник Сумського національного аграрного університету. 2013. № 2 (35). С. 25–33.

77. Слатвінська М. О. Критерії оцінки ефективності функціонування альтернативних систем оподаткування. Науковий вісник ОНЕУ. 2014. № 1 (209). С. 66–74.

78. Слатвінська М. О. Методичні підходи до оцінювання соціально-економічного ефекту від застосування спрощеної системи оподаткування. Економіка. Фінанси. Право. 2014. № 3/1. С. 71–74.

79. Слатвінська М. О., Немченко Г. В. Проблеми становлення органічного сільського господарства. Економіка харчової промисловості. 2014. № 1 (21). С. 82–85.

80. Слатвінська М. О., Васютинська Л. А. Концептуальні засади бюджетування у сфері державних фінансів. Економіка. Фінанси. Право. 2014. № 4. С. 21–24.

81. Слатвінська М. О., Васютинська Л. А. Податкові домінанти збільшення доходної бази місцевих бюджетів в Україні. Економіка. Фінанси. Право. 2016. № 2/1. С. 33–37.

82. Слатвінська М. О. Податкове стимулювання інвестиційної діяльності. Економіка. Фінанси. Право. 2016. № 3/1. С. 4–7.
83. Слатвінська М. О., Діброва О. Л. Наукові підходи до класифікації доходів фізичних осіб. Науковий вісник ОНЕУ. 2017. № 4 (246). С. 132–144.
84. Слатвінська М. О. Вплив фіскальної політики на формування доходів місцевих бюджетів України. Науковий вісник ОНЕУ. 2017. № 10 (252). С. 115–139.
85. Слатвінська М. О. Податкові пільги як інструмент реалізації фіскальної політики. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка і менеджмент». 2017. № 12 (74). С. 77–82.
86. Слатвінська М. О. Стимулювання інноваційної діяльності як мейнстрім розвитку економіки. Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка. 2017. Випуск 27. С. 321–328.
87. Слатвінська М. О., Баранова В. Г. Дієвість майнового оподаткування в Україні. Економічний науково-практичний журнал «Причорноморські економічні студії». 2018. Випуск 26. Ч. 2. С. 113–116.
88. Слатвінська М. О. Стратегічні імперативи податкової системи України в контексті її реформування. Електронне наукове фахове видання «Економіка та суспільство». 2018. Випуск 14. С. 850–855.
89. Слатвінська М. О. Аналіз фіскальної ефективності та регулюючої ролі податку на додану вартість. Електронний науковий журнал «Приазовський економічний вісник». 2018. № 1 (06). С. 148–153.
90. Слатвінська М. О. Ключові проблеми податкової системи та напрями їх усунення. Електронне наукове фахове видання «Глобальні та національні проблеми економіки». 2018. № 21. С. 621–625.
91. Слатвінська М. О. Фіскальна політика: дискусійність наукових поглядів. Вісник Черкаського університету. Серія «Економічні науки». 2018. № 1. С. 53–61.
92. Слатвінська М. О. Податкові домінанти державного бюджету України. Електронне наукове фахове видання «Глобальні та національні проблеми економіки». 2018. № 23. С. 548–552.

93. Slatvinska M. Scientific approaches to understanding the concept of «modernization». *European Journal of Economics and management*. 2017. Issue 4. Volume 3. P. 11–19.

94. Slatvinska M. Features of development and stages of reforming the tax system of Ukraine. *European Journal of Economics and management*. 2018. Issue 1. Volume 4. P. 34–44.

95. Слатвінська М. О. Модернізація фінансової системи: теоретичні засади. *East European Scientific Journal*. 2018. № 2 (30). Part 3. P. 60–66.

96. Слатвінська М. О. Проблеми функціонування позабюджетних обов'язкових цільових фондів в Україні. *East European Scientific Journal*. 2019. № 1 (41). Part 1. P. 23–31. Slatvinska M. Fiscal policy as a tool of state regulation. *European Journal of Economics and management*. 2019. Issue 1. Volume 5. P. 327–333.

97. Слатвінська, Гончаренко О. М., Козак О. Актуальні проблеми функціонування та напрями вдосконалення податку на додану вартість в Україні. *Науковий вісник ОНЕУ*. 2019, № 9-10, с. 113-126

98. Слатвінська М. О. Науково-методичний підхід до оцінки ефективності функціонування фіскальної системи. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 40. С.401-409.

99. Слатвінська М. О. Організаційно-інституційне забезпечення реалізації фіскальної політики України. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 50. Ч. 2. С. 148-154.

100. Слатвінська М. О., Гончаренко О. М. Координація монетарної і фіскальної політик України . Трансформація фінансово-кредитних відносин в умовах цифрової економіки: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, 13-14 червня 2019 р.: Одеса: ОНЕУ, 2019. – С. 161-165.
http://dSPACE.tneu.edu.ua/bitstream/316497/34430/1/6_TezyDopov%28Odesa-June2019%29.pdf#page=161

101. Слатвінська М. О., Козак О. В. Податкове стимулювання розвитку підприємництва в Україні. *Всеукраїнська науково-практична конференція молодих вчених «Глокалізаційні аспекти інноваційного розвитку економіки»* 26

березня 2020 р. Глокалізаційні аспекти інноваційного розвитку економіки: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених (Одеса, 26 березня 2020 р.) [Електронний ресурс]. – Одеса: ОНЕУ, 2020. – 182 с. С 147-151.

102. Слатвінська М. О. Взаємозв'язок цілей, інструментів і результатів реалізації фіскальної політики: виклики сучасності. II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Проблеми та перспективи розвитку фінансової системи в сучасних умовах» 09-10 квітня 2020 року м. Полтава Проблеми та перспективи розвитку фінансової системи в сучасних умовах : збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Полтава, 09–10 квітня 2020 року). – Полтава : ПУЕТ, 2020. – 167 с. – 1 електрон. опт. диск (DVD-ROM). – Текст укр., рос., англ. мовами.

103. Слатвінська М. О. Принципи фіскальної політики України: виклики цифровізації. East European Scientific Journal. 2020. №2(54). Part 6. P.47-53.
<https://eesa-journal.com/2020/03/16/vostochno-evropejskij-nauchnyj-zhurnal-54-yanvar-2020/>

104. Slatvinska M. , Kovalenko V. , Sheludko S, Sergeeva O, Kulikova Ye. Monetary regulation in the Economic growth of a state financial and credit activities: problems of theory and practice. 2020 № 3 (34) . P. 71-82.
<https://fkd.ubs.edu.ua/index.php/fkd/article/view/2935/3020>

105. Slatvinska M. Principles of fiscal policy of Ukraine: challenges of digital activity. East European Scientific Journal. 2020. №2(54). Part 6. P.47-53.

106. Samofatova, V., Slatvinska M., Rodchenko, I., Lebedieva, V., Mordovets, M., Orlova, V. Management of Innovative Costs of Public Administration Institutions. International Journal of Recent Technology and Engineering. - 2019. - Vol. 8, Iss. 3. - P. 3173-3177.

107. Slatvinska M. , Prokopenko O., Shmorgun L., Kushniruk V., Prokopenko M., Huliaieva L. Internatoinal Journal of Management. 2020. Vol. 11. Iss. 3. P. 122-132.

108. Slatvinska M., Belinska Y., Vodolazska O., Nakonechna H., Ruzhytskyi I., Koliada T. The Model of the Impact of Changes in the National Currency on Key

Macroeconomic Indicators in the Face of Uncertainty. International Journal of Management. 2020. Vol. 11, Iss. 5. P. 908-919.

109. Сус Л. Проведення децентралізаційних реформ: уроки для України / Л. Сус // Фінансові інструменти регіонального розвитку : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 28 жовт. 2016 р. – Житомир : ЖНАЕУ, 2016. – С. 20–23.

110. Татарин Н. Б. Місцеві бюджети як фінансова основа органів місцевого самоврядування / Н. Б. Татарин. // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2017. – №11. – С. 159–162.

111. Угода про Коаліцію депутатських фракцій «Європейська Україна». Верховна Рада України; Угода, Регламент від 27.11.2014. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0001001-15>.

112. Управління місцевими фінансами / І.Л. Сазонець, Т.В. Гринько, Г.Ю. Придатко. – К.: ЦНЛ, 2006. –116 с.

113. Управління фінансовими ресурсами місцевих бюджетів Львівщини: проблеми та напрями підвищення ефективності / І.З. Сторонянська, М.А. Козоріз, С.А. Давимука [та ін.] ; НАН України. Інститут регіональних досліджень ; за ред. д. е. н., проф. І.З. Сторонянської. – Львів, 2013. – 93 с.

114. Фінанси: підручник / за ред. С.І.Юрія, В.М. Федосова.- 2-ге вид. переробл. і доповн. – К.: Знання, 2012. – 687 с.

115. Функціонування системи державних фінансів України в умовах інтеграційних процесів: монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. Яременка О.Л. [Городецька Т.Е., Пенська І.О., Стеценко Т.В. та ін]. – Харків: НікаНова, 2015.– 176 с.

116. Хрупович С. Є. Фінансова спроможність бюджетів об'єднаних територіальних громад / С. Є. Хрупович, Т. В. Подвірна. // Економіка і суспільство. – 2017. – №13. – С. 1259–1262.

117. Ціна держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cost.ua/budget/expenditure/>

118. Цюпик В. В. Зарубіжний досвід формування місцевих бюджетів [Електронний ресурс] / В. В. Цюпик – Режим доступу до ресурсу:

<http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/19227/1/246-250.pdf>.

119. Ширманов О. А. Основні тенденції формування доходів місцевих бюджетів [Електронний ресурс] / О. А. Ширманов. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <http://intkonf.org/shirmanov-oa-osnovni-tendentsiyi-formuvannya-dohodivmistsevih-byudzhativ/>.

120. Юрчишена Л. В. Підвищення доходів місцевих бюджетів на основі стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу / Л. В. Юрчишена. // Фінанси, облік і банки. – 2018. – №1. – С. 193–302.